

MEDLEMSBLAD

SIKÅA VALGT SOM KULTURMINNE!

Etter avstemning ble Sikåa valgt som Kongsvingers kulturminne. Søndag 24. august var det markering der med stor oppslutning, se omtale på side 6.

Ellers henviser vi til arrangementer både 21. og 28. september, og vi har omtale av pilegrimstur og teleutstilling på Tunet tidligere i sommer.

Det er et jevnt tilsig av nye medlemmer, hele 18 nye siden forrige nummer! Vi har nå over 330 medlemmer.

Til slutt en liten påminnelse: Vi trenger stadig nytt stoff til bladet. Når sommeren tar slutt, og kveldene begynner å bli mørke og lange, så er det vel tid for å skrive litt for laget?

Nr. 74 September 1997

NYTT FRA LAGET

Potetdag.

Historielaget og Håndverkslaget arrangerer potetdag på Tunet søndag 28. september kl. 14 - 17. Det blir utstilling av forskjellige potetsorter, smaksprøver av potetretter, konkurranse og salg av kaffe og potetvafler.

Rolf Krok i Solør/Odal Forsøksring vil være til stede og bidra bl.a. med prolog. Austmarka var første sted i Norge hvor poteta ble dyrket, og historikk om dette blir presentert.

Velkommen til potetdag!

Solbergsetervegen

er nå ryddet og merket. Søndag 21. september vil vi markere dette med en marsj fra Solbergsetra til Solberg (8 km). Se plakattoppslag på Austmarka, eller ring 62828204/62828147 for nærmere opplysning.

Vi sender en takk

til alle som har hjulpet oss ved dugnader og arrangementer i år. Spesielt vil vi takke Kjell Finbråten, Kjell Sørmoen, Leif Helge Nabben og Ottar Wilhelmsen som har ryddet Finnskogleden også i år, samt Rune Haugen som har lagt pipebeslag på Bråstua. Flere dugnader kan bli aktuelle i høst.

Gaver til laget.

Kjell Eriksen, Oslo, har gitt oss en neversko som han fant nedi myra ved Abortjernet sør for Abborhøyden.

H. Lund har overtatt gartneriet i Graslia. Han har gitt oss tre sekker blomsterjord til planting av blomster ved veggen i Bråstua. Tidligere eier, Kåre Grasli, har gitt oss spark, stutting, slådd, hornkjelke, akekjelke, barkespade, torvspade og lyster.

Fra Reidun Roos har vi fått diverse kjøkkenutstyr.

Wenche Lønhøiden har gitt oss skobespar, felle (for mus, ilder e.l.), holder med skriftsteder og fyrstikker. Dette kommer fra Sørli.

Fra Hans-Otto Pramm har vi fått stokkbåt, og fra Knut Oppegaard en Westbysykkle fra 1947.

Hjertelig takk for gavene!

Nye medlemmer.

Inger Bakken, Jan Erik Svendsen, Monica Dahl, Jan Erik Hansen, Nils Wold, Jørn Nabben, alle Austmarka.

Guro og Viggo Tanding, Grethe Eriksen, Borghild Thomassen, Hanna Louise Åberg, Bjørg Aulie, Ingrid og Arne Paulsen, alle Oslo.

Thorbjørn Hæhre, Lars Ole Bolstad, begge Kongsvinger.

Astrid Bekken, Drammen, Per Aksel Øieren, Øiermoen, Leikny Bekkevold, Hurdal.

AUSTMARKADAGEN

Austmarkadagen ble i år feiret den 28. juni. Historielaget bidro med utstilling av telefoner m.m. i forbindelse med at det er 100 år siden det ble opprettet telefonsentral på Austmarka.

Tidligere telesjef i Kongsvinger, Rolf Koste, viste stor interesse for tiltaket, og takket være ham fikk vi utlånt en rekke apparater fra 1880-tallet og fram til de mest avanserte i dag, bl.a. utstyr som ble benyttet under Ol på Lillehammer i 1994. I tillegg skaffet han en liten telefonsentral som vakte stor oppmerksomhet og kommentarer.

Det var også noen av våre medlemmer som sørget for at utstillingen ble fyldig og representativ.

Arrangementet på Bygdetunet ble vellykket og populært. Det var mye folk, og Trekkspillklubben og deres syngedamer samt Bygdekoret sto for underholdningen. Smedhaugbrødet til Karin påsmurt rette smør og pålegg var like ettertraktet som før om årene. Håndverkslaget markerte seg også med bl.a. vispesalg. Været gjorde også sitt til at formiddagen på Bygdetunet går inn i rekken av foregående vellykkede arrangementer.

O.J.

I PILEGRIMENES FOTEFAR

Først litt om bakgrunnen for olsok og pilegrimsferder. Vi kjenner alle til historien om Olav Haraldson - Olav den hellige - som falt på Stiklestad 29. juli 1030. Det skjedde en del mirakler ved hans person etter at han døde, og Olav ble gjort til helgen - kanonisert - av paven. Ingen annen helgen bortsett fra jomfru Maria var så populær og dyrket hos oss som Olav. Mange kirker i Norden, Østersjølandene, Nord-Tyskland og England var vidd til ham.

29. juli ble feiret som helgenens hovedfestdag og kaltes Olsok etter gammelnorsk Olavsvaka. Dagen ble i katolsk tid feiret under stor tilstrømming av pilegrimer til Nidaros. Alt 45 år etter Olavs død finnes beskrivelse av veger som pilegrimer fra Danmark og Sverige pleide å følge til Nidaros. Disse pilegrimsvegene er i de seinere åra merket opp og er blitt til populære vandringsleder. Ledene byr på fine naturopplevelser og steder av kulturhistoriske verdier. Olsok feires mange steder med egne "spel", og mest kjent er Olsokspelet på Stiklestad.

På forsommeren i år fikk Historielaget tips om pilegrimsvandring og Olsokspel i Tyllidal. Vi tenkte det var noe å ta med seg, og Åge satte i gang med forberedelser. Det endte med at 27 interesserte personer dro av sted den 25. juli med Finn Ivar bak rattet.

Seint på kvelden inntok vi Haugsetra hvor vi overnattet to netter. To militærtelt, et ombygd fjøs og ei trivelig seterstue bød på tilstrekkelig sengeplass. Parafinlamper, en fjellbekk, leirbål og grilling skapte en sosial atmosfære som bare slike primitive forhold kan by på. Lørdag var alle, unntatt noen få, med på en ca 5 timers vandring over fjellet i pilegrimenes fotefar. Storslått natur, gravrøyser og en god guide gjorde turen opplevelsesrik, selv om det ble noe slitsomt i varmen. Det smakte derfor godt med dusjing og middag på Tronstun Ungdomssenter etter turen.

Seinere på kvelden overvar vi Olsokspelet "Dei urolege av hjarte" skrevet av Ola Jonsmoen. Handlingen dreide seg om skepsisen og tvilen pilegrimene ble møtt med av bygdefolket. Men det var også bygdefolk som ble fenget av pilegrimenes tro og utholdenhet. Lengselen etter noe utover hverdagslivet gjorde dem "urolege av hjarte", og de ville gjene slå seg i lag med pilegrimene på turen til Nidaros.

Samme kveld var vi på ei katolsk messe i Tylldalskjerka. Tidebønna foregikk med vekselsang på latin, og illustrerte på en betagende måte hvordan gudstjenesten foregikk i katolsk tid.

Søndag bar det heimover, og et besøk i Aukrustmuseet i Alvdal gjorde turen enda mer vellykket.

O.J.

BRÅTASTUA - HVOR STO DEN OPPRINNELIG?

I bygdeboka for Austmarka står det at lærer Ødegaard i 1885 flyttet våningshuset fra nedre Vangen (Skullerudvangen) opp til Bråten. Dette har virket merkelig, ettersom de kjente Skullerudvangen-plassene ligger ovenfor Bråten (Mortenbråten).

Jonny Vinterstad, som nå bor i Bråtan, fortalte meg i sommer at det fins tufter av en boplass mellom Bråtan og Holmby, nær Varalden og altså nedenfor Bråtan. Her fant jeg spor etter åkerlapper, noen stokker i hjørnet av ei løe og grunnsteiner med ei kjellerrop inni, der det måtte ha stått et våningshus. Størrelsen på grunnmuren er vanskelig å måle ettersom hustomta er gjenvokst med mose og store trær.

Denne plassen må, etter all sannsynlighet, ha hatt navnet nedre Skullerudvangen. I bygdeboka s. 450 finner vi at Erik Amundsen fra Sikåa bodde der fra ca 1850. Han var gift med Marte Andersdatter fra Holmby. De hadde fem barn. Erik døde i 1862, og Marte og barna satt på plassen til 1874 da hun giftet seg med enkemann Martin Pedersen og flyttet til Brandvoldbekken.

Da lærer Ødegaard kom til Bråtan i 1885, sto det altså et ubebodd hus innenfor hans eiendom som var satt opp ca 1850. Dette var trolig i bedre forfatning enn det som sto i Bråtan.

I neste nr. tar jeg med en del om etterkommerne til Marte og Erik. De var de første beboerne i "Bråta-stua" - stua som nå står på bygdetunet.

Åge Sørmoen

HUS ER FLYTTET - OG BLITT TIL HYTTER

Stua på Sørmoen er flyttet til Skasen i 1956, eiere er Torill og Arne Lunderbye. Tømmer fra ungdomshuset Breidablikk ble flyttet til søndre Hørsjøen i 1955. Hytta brant ca 1990. Eier var Per Skullerud.

Stua i øvre Kjærnsli (under Skullerud) ble flyttet til Sjøvika rundt 1950 og brukt som hytte av Ingrid og Adel Høling.

Folket i Toppensø, Oline, Arne og Hans, flyttet huset til jorden i Lia ca 1930 og bodde der til de døde. Etter det er huset brukt som hytte.

Flere hytter på Austmarka er satt opp av tømmer fra hus som har stått andre steder. Jeg vil gjerne høre om det.

Åge.

SIKÅA

Industriområdet Sikåa ble med god margin valgt til Kongsvingers kulturminne. Søndag 24. august var det stor tilstedelse der da kulturstafetten kom fra Grue. Ca 200 mennesker var møtt fram, stor trafikk ved Sikåa har det ikke vært på mange år.

Programmet startet med en vandring til ruinene med Kari S. Jacobsen som guide. Det å snakke til så mange mennesker med elvesus i bakgrunnen er egentlig en umulig oppgave, men Kari har en stemme som bærer, og hun greide å formidle mye av sine store kunnskaper til de fleste som var med. En stor prestasjon! Til slutt kom to fløtere, med fløterhaker og neverkont, fra Grue og overrakte "stafettpinnen" til Kongsvinger, som var representert ved ordfører og kultursjef.

En kort historikk

Det startet med to oppgangssager ved Sikåas utløp. Proviantforvalter på Kongsvinger festning, Jens Sørensen, hadde skaffet seg store skogeiendommer, og han ville også foredle tømmeret selv. Kvoten var på 30000 tylfter suruplanker årlig, og driften gikk både dag og natt. Plankene ble fraktet sjøveien til Masterud, kjørt med hest til Glomma, fløtet til Øyeren, kjørt med hest til hovedstaden, og til slutt sendt med skip til avtagere utenlands. Det tok lang tid før det ble inntekter av de store investeringene, og

det er vanskelig å forstå at det kunne være lønnsomt. Sørensen gikk da også konkurs i 1724.

Så er det de store trelastdynastier i Christiania som eier bruket i over 100 år.

I 1849 kommer svensken John Mitander inn i bildet. Han hadde fra før spikerverk ved Mitandersfors, nå anla han spikerverk ved Sikåa som han kalte Bedafors etter sin kone Beda. Men allerede i 1854 var Mitander konkurs, og den mektige John Collett Bredesen overtar. Han går konkurs i 1865, en konkurs som fikk stor ringvirkninger i hele distriktet. Med Bredesen ble det slutt med spikerverket, men nye eiere fortsatte sagbruksvirksomheten til 1875, da den ble flyttet til Austmarka sentrum.

Fra gammelt av har det også vært mølle ved Sikåa, og den virksomheten fortsatte til 1923.

Fløting har det selvfølgelig vært her helt fra sagbrukene startet opp, og fløting ble det fortsatt etter at all annen virksomhet tok slutt. 1956 var siste året, da overtok bilene tømmertransporten, og naturen kunne nå uhindret begynne å ta området tilbake.

Legg søndagsturen til Sikåa!

Området er nå ryddet, ny bru er bygget, og en hovedtavle og sju mindre tavler med tekst av Kari S. Jacobsen gir gode opplysninger om historien. En rusletur i fred og ro i dette fine området ned mot Møkeren kan absolutt anbefales. Her må en bruke fantasien, og forestille seg det det liv det må ha vært her i gamle dager. En periode bodde det flere mennesker her enn i Kongsvinger by! Vi må dessverre regne med at den elvesusen jeg nevnte ikke kan høres. HEAS satte på vann i anledning dagen den 24. Det skapte den rette stemningen i området, men vanligvis går vannet gjennom rør til kraftstasjonen.

Kilder

Den fyldigste framstillingen om historien om Sikåa er skrevet av Kari S. Jacobsen i nr 4-1996 i tidsskriftet Solør-Odal, der finner en også mange interessante bilder. Bladet er å få kjøpt på Kongsvinger Museum, og trolig også i bokhandelen i Kongsvinger. Ellers står det en del i Vinger og Eidskog bygdebok (fellesbindet) på s. 104 ff og i Vinger bygdebok III s.492 ff.

Folketelling 1865

Til slutt tar vi med en liste over de som bodde ved "Sikåa spik- sag og møllebrug" det året Bredeesen gikk konkurs. Tellingen er gjort på årets siste dag, og vi ser at det bare er to smeder igjen her nå. Det oppgis at alle er født i Sverige. For familiene 1-5 og 8-9 står det "av Solberg", for familiene 6-7 "av Varildskoven". Det sier vel noe om hvilken side av elva de bodde på.

1. Ole Gran, plankestempler, 49 år, g.m. Caisa Gran, 46 år. 5 barn. 1 ku, 1 geit, 2 tønner poteter.

2. Peder Høg, kulbrænder, 29 år, ugift. Har Pige og 1 sønn. Ingen husdyr eller avling.

3. Ole Blom, plankestempler, 44 år. g.m. Maria Blom, 41 år. 7 barn, hvorav 2 er hennes. ½ t. poteter.

4. Anders Janson, kulbrænder, 46 år, g.m. Marit Persdt., 36 år. 2 barn. 1 ku, 1 geit, 1 1/2 t. poteter.

5. Petter Gütke, spiksmed, 36 år, g.m. Maria Gütke, 32 år. 6 barn. Ingen husdyr eller avling.

6. Erik Hagstrøm, kleinsmed, 38 år, g.m. Anna Lisa Hagstrøm, 33 år. 3 barn. 1 ku, 1 t. poteter.

7. Ole Eriksen, kulbrænder, 45 år, g.m. Anna Henriksdt., 40 år. 6 barn. 1 ku, 1 t. poteter. + Anders Olsen, ugift, 50 år, dagarbeider på sagbruget.

8. Emanuel Byström, kantsager, 40 (44?) år, g.m. Stinna Byström, 41 år. 4 barn. 1 ku, 2 griser, 2 t. poteter.

I samme hus:

Jan Monson, sagmester, 41 år, g.m. Maria Johndt., 36 år. 5 barn. 1 ku, 1 gris, 2 t. poteter.

I samme hus:

Niels Samuelson, møller, 38 år, g.m. Maria Lisa Jønsdt. 5 barn. 1 ku, 1 gris, 2 t. poteter. + Magnus Brunzel, dreng, 31 år, ugift.

9. Anders Høg, kulbrænder, 55 år, g.m. Kari Henriksdt., 58 år. 3 barn. 1 ku, 1 t. poteter.

I samme hus:

Petter Brunzel, dagarbeider på sagbruget, 29 år, g.m. Kaisa Brunzel, 25 år. 2 barn.

Finn Åberg

BOLIHAUGEN

Her var det to hus, Sør-Boli og Nord-Boli. I Sør-Boli som bestod av to rom, bodde Ingebret Arnesen Boli. Han ville kjøpe plassen, men fikk til svar, at ikke om han kledde hele bakken der med hundrekroninger, så var den til salgs. De besluttet da å utvandre til Amerika. Dette var i 1899. Gjennom brev til Norge ser jeg at de kom til Nord-Dakota. De bodde der resten av sitt liv, og er alle begravet på familiegravstedet der.

Ingebrets barn var:

1. Andreas, i Amerika tok han navnet Andrew og Andy. Boli ble til Bolly eller Boley. Han var født 11-10-1879, ugift, død 3-8-1956, begravet ved St. John Cemetery, Hatton, N. Dak.

I et brev til min bestefar Karl A. Haugen minnes han slik: "Jeg synes jeg ser Austmarka da jeg var der, da vi tok kjelken og drog efter ved, rundt Igeltjernet og Suna."

2. Betsy, gift med Wiseth som var norsk. Hun kom til Galesbury, N. Dak. Født 1882, død etter 1960. Hadde datteren Cora, som var i Norge ca 1975.

3. Martha, gift med Sven O. Green i 1903. Født 1883, død 18-5-1964. Kom til Hatton, N. Dak. Hun fikk fire gutter.

Året etter at Ingebret reiste, altså i 1900, finner vi Edvard Arnesen Boli her. Han var fra Nord-Svensrud, var sagarbeider, født 1849. Han var gift med Karen Gundersdtr. Hanshaugen, f. 4-9-1846. De hadde barna Andreas født 1878 som var snekker, og Gina, født 1880.

I 1905 reiser også Edvard, Karen og Gina til Amerika, sønnen Andreas følger etter i 1906.

Lærer og kirkesanger Brynild Iversen bodde på Skullerud skole, han døde 1905. Det betydde kanskje at de måtte flytte. Enken og barna kom nemlig på denne tid til Sør-Boli, de hadde også med seg telefonsentralen for Austmarka dit. Etter noen år bygde de hus sør for kirken, og Ingolf Støkker kom til Boli etter dem.

Ca 1930 kommer Vilhelm Tårnvik dit som skredder. Han gifter seg med Mina, går i gang med nytt hus, Mina og Ole (Lindbo) flytter fra Nord-Boli. Sør-Bolistua ble revet ca 1935.

Nord-Boli

Denne stua bestod også av to rom. Her finner vi Ole Erlandsen Boli. Han var kommet hit som nygift fra Svensrud, og ble gift med Marie Jakobsdtr. som kom hit med foreldrene sine fra Strøm i Sør-Odal da faren fikk arbeide på vassaga. De skal ha fått elleve barn. Her er ti av dem som vokste opp her: Emma 1874-1955, Mathilde 1875-1959, Olivia 1877-1970, Jakob 1879-1941, var i Amerika, Ole 1884-1979, bedre kjent under navnet Lindbo, Karen 1885-1941, Hans 1887-1972, Amund 1890-1965, Mina 1894-1982, Elida 1898-1914.

En del av stua ble brukt som oppholdsrom/overnattingssted for mannskap fra Holmen vassag.

Et kjent begrep her er "Ingeborgsteinen". Den fikk navn etter Ingeborg Toresdtr. som også bodde her. Hun var født like etter 1830 i Gjøviken i Eidskog, og døde 15-2-1907. Hun levde av å lage mat og stelle for sagemannskapet. Navnet skal komme av at hun alltid brukte å sitte på denne steinen. Jenny Isaksen (Boli) forteller at Mina og hun brukte å skure og vaske steinen hver vår.

Stedet gikk av eldre folk under navnet "Byrå", uvisst av hvilken grunn. Her var det et lite uthus med plass for ei ku, og det var smie her. Den ble brukt av Bernt Danielhaugen og sønnen Ottar, senere av Ingolf Støkker.

Som før nevnt flyttet Mina og Lindbo til Sør-Boli, og huset ble deretter revet. I dag finnes det inga spor etter heimet, bortsett fra Ingeborgsteinen. Den var i faresonen da fotballplassen ble laget, og hele området skulle planeres. Det sies at noen ba for den, og den ble gravet ut og flyttet.

Arve Haugen

På neste side tar vi med et litt uskarpt bilde av Ingeborgsteinen, tatt ca 1916. Huset i bakgrunnen er Bøhn. Gutten på bildet er Olaf Trygve Andersen (1901-88). Han var sønn til Olivia Boli. Bildet har vi fått av Herdis Amundsen, datter av Andersen. Hun hadde en artikkel om slekten til Olivia i forrige nr av bladet. Med disse to artiklene har vi fått godt kjennskap til Boli-familiene, og det kommer godt med, da bygdeboka ikke har noe fra disse stedene.

F.Å

GAMMEL-OLE BOLI

Gammel-Ole Boli (Ole Erlandsen) arbeidet som sagemester på "Vandsag" som Thomassen eide. De ble uvenner, og Ole fikk sparken. Han tok en tur på Kiarsaga og fikk jobb der.

Sønnen Amund var i Kristiania en tid, og fikk jobb på Bjølsen Valsemølle. Den tiden Amund var i byen kjøpte han et dress-stoff og gav det til far sin. Ole fikk sydd seg ny dress.

Julafteften skulle Ole på butikken til Thomassen for å handle. Han satte på seg den nye dressen. Thomassen får se ham og sier: "Fælt så fin Boli'n er i dag, da." "Ja", sa Gammel'n, "han var nækjinn han Adam au så lenge han var i Paradis, men da'n vart kaste ut derifrå, så måtte'n se tel å få noe på sæ!"

Fortalt av Hans Amundsen til Herdis Amundsen.

TATERGUTTENS VISE

Vi som var ungdommer på Austmarka under 30-tallet, fikk mye gratis- underholdning fra taterleirene, og fra taterfølgene som kom kjørende med sine hestekjøretøyer til bygda.

Taterkjæringene kunne selvsagt være ubehagelige i sine uttalelser, når tiggerturene deres ikke ga det ønskede resultat. Ellers kunne vel en og annen ungdom bli lurt i forbindelse med klokkebytte.

I det store og hele hadde vi ungdommer som sagt mye morro av den underholdningen vi fikk fra "det færende folk."

Det var således litt av et sammentreff at jeg skulle få en god del å gjøre i tatermiljøet i etterkrigsårene i forbindelse med mitt yrke, selv om det ikke ble av underholdende art. Det var således jeg kom i kontakt med den unge tatergutt som sonet en lang straffedom for å ha forøvet sin bror livet i et knivstikkerlagsmål. Gutten fortalte meg villig sin livshistorie, og håpet på å få sin sak gjenopptatt, i et nytt norsk demokratisk rettssamfunn. Som han selv uttrykte det, var han feilaktig dømt av en nazistdomstol, og hvor anke ikke hadde gitt noe resultat. Da jeg traff tatergutt, sang han på en vise som syntes å gi han et slags håp for framtiden. Jeg ba han om å synge hele visen på nytt, noe han villig gjorde. Den er som følger:

Handwritten guitar chords for the musical score:

Staff 1: C, C/E, F, A7/E, Dm

Staff 2: G7, Dm, G7, C, C/H, C/A, G7

Staff 3: C, C7, F, A7/E, Dm

Staff 4: G7, Dm7, G7, C

Når min tid faller lang, vil jeg synge en sang,
tidt så ensom i cellen jeg går.

Jeg ser snøen falle bort, meget galt må jeg ha gjort,
som er innestengt bak jernbeslagen port.

Å, hva hjelper det å klage, og hva nytter det å be,
og hva nytter det å klage og be.

Her må livet tages lett, ellers blir man ganske trett,
og har vondt for å spise seg mett.

Tiden haster, tiden flyr, snart på gaten jeg står,
og ser på det vrimplende liv.

Si meg da lille venn, hvor skal dette gå hen,
så jeg slipper å ake inn igjen.

Vi skal reise til et land, til et varmere land,
til et land langt der nede i syd.

Der man slipper å arbeide, bare legge øra ned,
og drikke palmevin så lenge man kan se.

Der hvor palmene er, og bananer på trær,
ligge rett ut og boltre seg der.

Flytte seg fra tre til tre, og ta negerkona med,
og la apekatter riste nøtter ned.

Nå jeg slutte vil min vise, for du skjønner jeg må gå,
jeg må se å få fillene på.

Hvor er min jakke, vest og hatt, jeg tar landevegen fatt,
for til arbeide er jeg altfor lat.

Jeg kom aldri til å treffe denne tatergutt igjen. Aldri fikk jeg høre hvilken skjebne han fikk senere i livet. Kanskje kom han til det "forjettede land" der langt nede i syd?

Amund Eng

Amund Eng døde 30. juli i år, 75 år gammel. De siste månedene han levde, sendte han mange brev med fortellinger og viser til bruk i bladet. Vi har allerede hatt med flere av hans ting, og flere kommer.

Amund var opptatt av livet på Austmarka før i tida. Han hadde sans for de særpregede menneskene som levde da, og han hadde stor sans for den gode historien. Vi er glade for at han ville dele dette med oss.

F.Å.

FISKING OG TROLLDOM

Tidligere ble trolldomsknep benyttet for å skaffe seg fiskelykke. At finnene og deres etterkommere kunne trolle, var gjengs oppfatning.

Ei fiskehistorie om en kar som kaltes Gubbe-Heiki og bodde et sted på Finnskogen, kan en lese i Årbok for Glåmdalen fra 1942. Historia kunne like gjerne ha forekommet her i bygda. Den er typisk for overtro og respekt for overnaturlige vesener før i tida.

Gubbe-Heiki snakket reint finsk, så folk skjønnte heller lite av det han sa. Kona hans døde tidlig, men det ville ikke gubben forsone seg med. Han gikk og småsnakket med henne like fullt, spurte og svarte. Men han var alltid blid, så ingen var redd'n, enda han kunne trolle aldri så lite også.

Han sto seg godt med haugfolket. Det var de som rådde for fisken i tjernet der han bodde. Til å begynne med var det så som så med fiskelykka. Men han Heiki visste råd. Han tok en pose med gravmold og tok til å strø rundt tjernet. Men da han hadde kommet nesten rundt, skreik det så ynkelig borti en haug:

Esle le, esle le!
så skal vi få fisk
både du og je!

Han Heiki esle att et le. Da skrattet det og lo så godt borti haugene. Snill gubbe! Snill gubbe! sa det.

Fra den dagen fikk Gubben all den fisken han ville ha. Han hengte bare middagsgryta over ilden, ruslet nedåt tjernet med fiskegreier og kom alltid att med fisk. Og så gjorde han i stand til to, og satt der og pratet til ei som ingen så.

Men andre folk hadde dårlig fiskelykke i Gubbetjernet.

I et annet tjern - Svarttjernet - ville en kar gjøre likedan som Heiki. Han strødde gravmold rundt, men han var en tosk. Haugfolket ropte til ham slik som til Gubben: Esle le! Så skal vi få fisk både du og je!

Men den karen unte ikke andre enn seg sjøl. Han esle ikke att noe le. Da jamret de og gråt borti haugen, men karen kaldskrattet.

Siden vart tjernet svart og dystert og fiskelaust. Det grodde att meir og meir og heter Svarttjernet den dag i dag.

O.J.

SKOLEKONKURRANSE

1. mai 1938 ble det satt opp en vandrepremie mellom Holmby og Karterudseter skoler. Så vidt jeg vet, foregikk konkurransen i bilveien foran Skogheim etter 1.mai-toget. Første året vant Karterudseter med et lag på 10 elever: Arvid Mågerud, Henry Holmqvist, Erling Sørli, Ole Lindberget, Egil Frantzen, Ove Sørli, Edgar Sørli, Hugo Linna, Odd Maridal og Thorleif Lindberg. Også i 1939 vant Karterudseter, nå var tre skiftet ut på laget, de nye var Jørgen Bråten, Birger Westby og Vidar Frantzen.

Under krigen var det ingen 1.mai-feiring, så neste konkurranse var 1. mai 1946. Nå vant Holmby skole med disse på laget: Henry Holthe, Lillian Åserud, Erling Westby, Terje Holthe, Jorunn Varildengen, Reidun Holmby, Bodil Holmby, Berit Li, Anne-Marie Gaard.

Også i 1947 og -48 vant Holmby, denne gang med tre på laget. Det var delvis de samme som i 1946 med tillegg av Inger Dalbak.

Nederst på arket står det: Premien vunnet 3 ganger av Holmby skole og er dermed skolens eiendom.

Jeg har snakket med noen om dette, men vi har problemer med å huske detaljer. Hvordan foregikk konkurransen, hvilke øvelser var det, hva var premien, hvor befinner den seg nå? Hvis noen kan fortelle litt mer om dette, hører jeg gjerne fra dere.

F.Å.

SLEKTSGRANSKING

Halvor og Anny Strand har slektsnotater fra svensk side. Halvors mormor, Kristina Nilsdt. Strand, f.1873 (bygdeboka har 1878) var fra Tjarnåsen, St.Høg, og opptegnelsene gjelder hennes slekt. De går delvis tilbake til 1600-tallet. Historielaget har kopi av papirene, tydelig og fint skrevet på 9 A4-sider.

TYVEJAKT PAA ØSTMARKEN

Inat har der atter fundet frækt indbrud sted, denne gang i Østmarken samvirkelag. Indbrudsmændene har borret ut laasen og kom sig ind. Imidlertid holder samvirkelaget nu vægt. Denne kom til og fandt doren halvveis aapen, opbrukket. Vakten varslet de nærmeste omkring og det blev en vild jakt i mørket efter landeveien. Der blev skudt 4 revolverskud efter de flygtende. Samtidig ringtes i telefonen og varsledes at tyvene var efter veien. På Larsmoen kom meldingen netop som som de susste forbi. Meddelelsen naadde Karterud og her kom folkene sig ut og mot banden. De tre indbrudsmænd blev knepet og efter et basketak fort tilbake til samvirkelaget hvor de blev sat under bevogtning. Det var ved 2-tiden inat. Det viser sig at det er tre svenske personer som er grepet paa fersk gjerning. Tidlig i-dag lensmand Jahnsen til og mens dette skrives er vel de tre efter all sannsynlighet paa vei hertil for at indsættes i hjælpefængslet.

Fra Glommendalens Social-demokrat 4-3-1920 ved F.Å.

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:
Finn Åberg
Meltzersgt. 3
0257 Oslo
Tlf. 22 44 54 52

Medlemskap koster 50 kr. året.
Betales til
Austmarka Historielag
2224 Austmarka
Postgiro 0814 3552056

Trykt i 360 eksemplarer